List 1. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. januarja 1864.

Kolednica za novo leto.

Težák je vsak začetek — pravi star pregovor. In tako je težák tudi začetek národnega prerojevanja.

Prepričal se je te resnice vsak, kdor je kaj pomagal pri tem svetem delu, kar so se nam rodile „Novice“. Začeli smo — hvala Bogu! al ni še dosti več, kakor le, da smo še komaj — začeli. Seme smo vsejali, pa še le nježne poganja klice; ne upam si trditi, da smo že v mladoletji narodnega življenja; ni se še otajalo vse dušno polje národovo; tù pa tam še premira zimskega mraza, — vendar, ker smo dobro zdravo seme vsejali, ne bode se, ako Bog dá! pogubilo nikdar nikoli več! Le ogrevajmo z ognjem čiste ljubezni národno polje in brzo bode zginul povsod morivni mraz. Bilo je težko delo preorati ledíno; al preorali smo jo. Predsodki so krhali črtalo; črne ptice zavidnosti so pozobale marsiktero zrno; nesložnost je motila velikokrat delavce, — vendar hvala Večnemu! polje je pripravljeno za rast. Čuvajmo sedaj, da ga ne poškodujemo sami, ali da nam ne bode poškodovano po druzih.

Najprvlje pa je delavcem treba edinosti in složnosti. Od Mure do Adrije, od Dobrača do Uskokov smo jedni po kolenu in jeziku; ne manjka nam primka; ohranuje ga zgodovina in usta živega naroda — ne razodeva se dvojna slovnica!

Dalje nam je treba žrtovanja (darovanja). Brez žrtev ni se še nič velikega zgodilo na svetu. Žrtva pa je dvojna: dušna in materijalna. — Prvo delajo srčnost, pogumnost in stanovitnost. Kdor se boji grenkih ur in ni vajen za domovino nič trpeti, naj si nikar ne prilastuje imena, da je domoljub. Kdor se za pravično reč borí na postavni poti in s postavnimi sredstvi, temu ni treba plašljivemu biti. Za narod svoj, za domovino svojo delati je dolžen vsak ud naroda, naj si nosi mitro ali čamer na glavi. Če prav je prava domovina kristjanova vesoljni svet, vendar oni družbi, v ktero ga je mati povila, gré prednost v skazovanji svoje ljubezni. Ljubezen do domovine sicer občni ljubezni človeštva, ktere učinek ona je, ne smé na poti biti; al vse dolžnosti, h kterim smo do vseh ljudí sploh zavezani, moramo še posebno skazovati svojim, to je, sorodnikom, — in, ako pridejo dolžnosti v zadrego (kolizijo), moramo te vsem drugim predpostavljati. — Ljubezen do domovine pa najlepše očitujemo, ako smo pokorni postavam, — ako živimo pošteno in nravno, — ako izpolnujemo zvesto dolžnosti svojega stanú, — mladež našo odgajamo po načelih krščanske nravnosti in živega domoljubja, — ako v javnih zadevah in zadregah blagor celote tudi z žrtovanjem privatnega dobička pospeševati si prizadevamo. Kdor atko ravná, v resnici ljubi domovino svojo.

Treba nam je dalje zaupanja do samega sebe. Marsikter obupa, ako pri národnem razvoji zadene na zapreke. Pravi domoljub se jih ne prestraši, in ne gleda na zaméro, kadar vidi, da so oni, pod kterimi stojí, drugih misli. Kar mu vest pohvali in um za dobro spozná, in kar najvredniši sini narodovi branijo: to ima prihodnost; tega več ne pokončá nobena sila posamesnih, če tudi mogočnih. Zatirala se je že marsiktera pravična stvar na svetu, al zatrla se ni!

Skrbimo dalje za blagi národni ponós, po kterem čutimo koristi, ki nam jih domovina zagotovlja. Národni ponós je klica velikih in slavnih del, on pospešuje obči blagor, ožje združuje soprebivavce, in ohranuje naše nasprotnike v strahopoštenji. Ne smé nas biti sram, ako narod naš nima zmagonosnih Aleksandrov in Cezarov — pa ima množico hrabrih vojakov, kteri so pomagali s krepkimi mišicami braniti staročastno Avstrijo; — ne smé nas biti sram, ako naši učenjaki nimajo Nevtonove in Humboltove slave, pa imajo slaven spomin pri svojih rojakih; — ne smé nas biti sram, ako naši umetniki niso na glasu kakor italski; al izdelki njihovih rok so velikokrat več pomagali k pobožnosti svojega naroda, kakor Kanovovo dleto ali Rafaelov čopič. Ne smé nas žalostiti, ako na národnem polji pogostoma ne vidimo visokorojenih, žlahnih delavcev, visokih častnikov; pa toliko žlahnejši in časti vredniši so ti, kteri darujejo neizobraženemu narodu vse svoje dušne močí! Ne togujmo, ako se naše poštene domoljubne prizadetja osumjajo, natolcujejo; toliko veči uspeh bode njim dala previdnost Božja, ktera je pravična in blagoslavlja dela pravične.

Pa tudi materijalnih žrtev je treba. Pravi rodoljub podpira vse národne naprave; če nima veliko, daruje to malo, kar more. Srečen pospeh matice slovenske, lep razcvet národnih čitavnic, vesel razvoj národnega slovstva, to je, kar nam stojí na prvi vrsti. Pravi rodoljub je vsigdar njih prijatel in podpornik, in da more obilno pomagati, iz življenja svojega odpodi vsako potrato, mehkužnost v življenji in preobilni lišp v pohištvu.

Še eno dolžnost imamo do národa svojega, in ta je, da skrbimo za njegovo politično izobraženje. Mi živimo v ustavni državi, in smo poklicani vsi, za blagor države svoje v obče in za blagor domovine še posebno skrbeti. Ta dolžnost ni samo privilegi visoke gospôde, temuč je pravica tudi prostega kmeta in rokodelca, — ne samo privilegi posvetnih, temuč tudi duhovnih členov narodovih. To dolžnost spolnuje vse katoliško duhovništvo na Irskem in Belgijanskem in povsod, kjer so ustavne države. To dolžnost so nam ko testament sporočili rajni neumrljivi škof Slomšek, govorivši: „Ni ne še konca našega svetega boja; iznova bode se unel; narašča se število sovražnikov naših skrivnih in očitnih. Poglejmo

jim prav v očí, in pogovorimo se kratko in dobro o tem svojem boji, da bodemo vsi na svojem mestu stali kot možaki — kot nepremagljivi katoličani, kot zvesti Avstrijani in kot pošteni Slovani.“

Če bode domovina imela sinove in hčere, kterih prsi so s takim duhom napolnjene, naj nam novo leto prinese dobro ali zlo — vse bodemo srečno prebili.

Davorin Terstenjak.

Dobrovoljka letu 1864.

Pojdi solit se ti, pratika stara!
Da si pobegnila, bil je že čas;
Leto je tvoje zavržena šara;
Prav je, da šlo je že enkrat od nas!

Res je, da lani, ko je se začelo,
Sreče obetalo je kot solí,
Vse mi ta dan je vošiti hitelo,
Srečo sem plačal, — pa prišla le ni!

Taki me vendar res najbolj jezijo,
Ki le od sreče skoz ven govoré,
Tratijo zlati čas, nič ne storijo,
In pa zato še plačilo dobé!

Lani so zdravje mi vsi prerokvali,
Pa me bolelo je večkrat uhó;
In še celó skoz debele očali
Padel nekter je pezdir mi v okó.

Tud' so mi vsi zadovoljnost vošili,
Pa le kaj vedno človeka jezí, —
In še povedati v stiski in sili
Večdel ne smem, kje me čevelj tiší!

Tretji vošili so mirne mi ure, —
Prazne to zopet so bile željé;
Ženske in moške nad mano babúre
Brus'jo jezike si in pa zobé!

Sladke dni tudi vošili so eni,
Toda za tacih dni malo le vem;
Dnevi so taki skor najbolj pošteni,
Kadar se žgancev in zelja najém.

Stara ciganka mi je prerokvala,
Da bom to leto še têrno zadel;
Res, da me tudi je sreča iskala,
Če bi — politike več bil imel!

Stavim, — zadel sem! in jud mi kosmati
Bankovcev tolstih našteje kot drv; —
Kaj vem, kako pa se maček priklati,
V loncu sem jih imel, — vse je požrl!

Staro pokopljemo torej zdaj prat'ko
Radi vsi — in priteženge vse;
Jez sem še spisal nadgrobnico kratko,
Pa je ne bote vsi brali, — — ne, ne!

Ti pa zdaj leto nam novorojeno,
Bodi bolj pametno, to ti povem!
Scer te v sramoto tud' neizrečeno
V črne bom bukve zapisal potem!

Skrbi, da srečne so ure mi tvoje
In da dosežem, kar koli želím,
Skrbi, da bankovce tudi še svoje
Zopet od mačke požrešne dobim!

Skrbi, da tudi jeziki strupeni
Pikali več me ne bodo nikdar!
Dalje, da smôla tud' bolj po ceni,
Če je tud pasja mast draga, magar!

Z moko in žitom napolni dežele,
Pek pa naj lakoven več tak ne bo!
Žemlje naj bodo kot brusi debele,
Ne pa kot mladega vôla okó!

Pujsov zredí naj prestrašna se čeda,
Bodo klobase naj seženj dolgé;
Česna na cente naj bo in pa méda,
Da so ga site tud' vikše glavé!

Kukovca tista naj letos le kuka,
Ktera pomladi nas razveselí;
Ne pa, ki gleda kot čuk spod klobuka,
V angeljcu vraga cló vidit' želí! —

Lakota, vojska in revšina druga
Letos popolnoma naj se zatrè;
In če med polže bi prišla že kuga,
Naj tud' hinavske lizune požrè! —

Več naj sledú ne bo solzne doline,
Mir bo potem in ljubezen povsod,
Ako strupena golazen pogine:
Vès farizejski potuhnjeni rod!

Še le potem bo pravica cvetela,
Kadar resnico smel reči bo vsak;
Scer ga pa taka le spet bo zadela,
Kakor kdaj mene, ko bil sem dijak.

Toraj nam leto! ti bodi pošteno,
Ne kot tvoj oče, ta ničasti nič;
Škodo popravi od njega storjeno;
Potlej porečemo ti, da si tič!

Tudi poplačaj dolgove vse stare,
Novih ne delaj vsaj vendar nikar!
Vedi, da mi siromaške smo pare,
Da nam kot česen ne raste denar!

Mislim, da vendar za hišo domačo
Mora človeku tud' biti kaj mar! —
Kdor za pečjó brez skrbí jé pogačo,
Tega, se vé, ne razume nikdar!

Vse to ti povem zdaj, letice mlado!
Ker si otrôk — in prav malo še veš;
S sveta odpravi vso grdo navado,
Ako ljudí res osrečiti češ!

In da boš srečne vse storil dežele,
Vsadi le vero in vést med ljudí;
Sreča, pravica spet bote cvetele,
Ako le vragu polomiš kostí!

Panati vrage res težka bo sila,
Strašno na svet jih je s pekla prišlo;
Menda je vraginja mlade rodila,
Starih gotovo kdaj tol'ko ni b'lo!

Nekaj bi hotel ti še naročiti,
Če bi resnica bolj ljubljena b'la;
Pa zavolj nje so judavši srditi
Križali nekdaj še naš'ga Bogá!

Rečem le: Létice novorojeno!
Hočeš, da slavo ti bodem glasil,
Spolni željé mi vse moje — pošteno!
Scer pa ti v žepu bom — figo molil.

—l.

Naše kmetiške hiše — kakošne so in kakošne bi imele biti.

Človeka v srce zabolí, ako vidi, kakošne so večidel hiše na kmetih; že od deleč se večidel kaže, kako nerodne so v vseh rečéh. Če se pa va-nje stopi, tù se še le vidi, kako nespametno in brez pomislika je vse napravljeno; vidi se, da ljudém, ko so hišo stavili, ni mar bilo ne za svetlobo, ne za zdravi zrak, ne za koristno porabo prostora, ne za hišno čednost in snago itd. Z manjšimi stroški bi bili lahko napravili pripravniše poslopje, ako bi bil le um zidar bil. Tako pa so sobe majhne tesne in nizke, da Bog pomagaj! V tacem brlogu ležé na kupu starši in otroci, hlapci in kršence, navrh pa še vkvartirani vojaki. Kaj se tù vidi in godí, — kakošen zrak se tù sope — ne bom ti, dragi gospodar, popisoval na drobno.

Nevednim mojstrom-skazom je malokdaj mar, da se nova hiša na mokro zemljo stavi; vse eno jim je, ali so okna na to ali to stran obrnjene; ali solnce v hišo posije ali ne. Pri napravi nove hiše se žalibog najbolj

na to gleda, da se, kar je moč, z majhnimi stroški napravi, da se blizo nje hlev, skedenj in gnojišče postavi. Tako hiša stoji prav za prav kakor kak boren prislonek k hlevu ali skednju, ki ima eno nizko in tamno izbico. Nje duri so tako nizke, da se moraš vselej pripogniti, če hočeš va-njo, ako le nisi prtlikovec; okna so včasih komaj poldrug čevelj visoke, v nekterih bajtah pa še celó tako majhne, da komaj glavo skoz pomoliš; peč v nji je navadno tako velika, da velik del hišnega prostora povzame; poleti in pozimi se za ljudí in žival v nji kuha. Svečava so navadno trske iz jelovega ali bukovega lesa napravljene, od kterih se mnogokrat tako kadí, da ljudjé skor sami sebe ne razločijo. Pa še to je, da v hišah dostikrat tudi kuretnina in druga domača žival prebiva. Okna so dostikrat proti gnojnemu kupu obrnjene, in hišnim vratam nasproti stojí hlev ali pa stranišče (sekret). Če je vas še v tako dobrem in zdravem kraji, si ga kmet v svoji hiši s slabim zrakom pokvari.

Hočeš imeti hišo na pravem mestu, postavi jo proti jugu, to je, proti poldanski strani. V tacih hišah ne trpé prebivavci poleti take vročine, pozimi pa tudi tacega mraza ne, kakor v onih, ki so proti jutru ali pa večeru obrnjene, ktere poleti 4 ali 5 ur zjutraj ali popoldne solnčna vročina prepeka. Če so hiše proti jugu (poldnevu) obrnjene, jih solnce poleti skorej nič ne zadeva, in čeravno zjutraj ob 9. ali 10. uri v hišo sije, jo popoldne ob 2. ali 3. uri že popušča, ker tako visoko na nebesu stojí, da le na streho sije, ne pa v hišne sobe; — v hišah proti poldnevu obrnjenih je pa to ravno narobe; v take hiše jame solnce po svojem nizkem teku že zjutraj sijati in jih razgreva kakih 7 do 8 ur; zato je pa tudi v njih topleje, one so svetleje in ne potrebujejo toliko kurjave, kakor hiše na drugo stran obrnjene.

Vse, kar vlažne soparice v hišah in poleg hiš napravlja, bi se moglo odstraniti; zato naj bi hišni gospodarji najbolj na to gledali, da bi zidovje in lesnino svojih hiš, kar se dá, vedno suho ohranili.

Mali vrtec s cvetlicami pred hišo lepša hišo; cvetlice se ponašajo na solncu najbolj, zato je pa tudi najgorši kraj za cvetnjake na južni hišni strani. V Švajci se vidi pred vsako kmečko hišo prijeten cvetličen vrtec. Nikar ne mislite, da je to pregosposko, predrago ali zamudno za kmeta; če si enkrat za par grošev kupi korenin georginjih, si jih zaredíš, da jih imaš ti pa tvoji otroci dovelj, če jih pozimi v hram spraviš kakor krompir. Pa še druzih cvetlíc je dosti. Le ta misel naj enkrat predere pri kmetih, da Bog ni cvetlic vstvaril samo — za gospôdo.

Natoroznanske stvari.

Nektere avstralijske živali.

Človek je že tak, če kako reč ali stvar vidi in pregleda le povrhoma, da je prav ne pozná, ali pa če samo sliši kaj o nji, potlej si domišljuje, kaka pa kaka je vsa, in časi mu posebno igrá domišlija. — Kaj vse so mislili o Avstralii, dokler so jo poznali le povrhoma in ne vse. Mislili so, Bog vedi, kaka je, kaka puščava, da je vse sama skala, sklad na skladu, prepad pri prepadu, brezno pri breznu, vmes pa da so razširne peščenine, le tam pa tam da raste kako drevo, — izključeno, golo, pritlikasto, še za kurjavo ne. Za prebivavce so mislili, da niso ljudje ne opice, ampak nekake potvare (missgeburten). No, dan danes ni nihče več tacih misel o Avstralii; vtrnile so se in znano je zdaj, kako rodovita je po nekterih krajih. Precej bogata je zlata, kotlovine in premoga, rastlin in žival, ktere se posebno razločujejo od živalstva in rastlinstva po druzem svetu.

Anglež Bennet je precej obširno popisal Avstralijo in na svetlo dal vès popis pod naslovom: „Gatherings of a Naturalist in Australasia, by George Bennet. London 1860.“ — Častiti bravci, náte nekoliko ondukajšnjih živali, kake so.

I.

Tičetulenj.

(Ornithorhynchus paradoxus *).

Evropejski natoroznanci sprva še vedili niso za to žival, kam bi jo prav vvrstili v živalski sistemi: ali med golazni, ali med tiče, ali med dojilke. Naposled so vendar med dojilke vzeli jo. Pa še verjeli niso precej, da bi to res bila kaka posebna žival. Za méh so mislili, da je kacega starega krta meh z gosjim kljunom spredaj. Pozneje so se preverili, in ko so bili bolj izpoznali jo, popisal je jo Šav 1799. leta in imé: „Platypus anatimus“ dal jej. Al kmali so jo prekrstili in dali ji ime „Ornithorhynchus paradoxus“, in to je ostalo. Naselniki v Neu-Süd-Wal-u pravijo tej živali „povodnji krt“, zamurci pa jo drugače imenujejo, nekteri tako, nekteri tako, vsak po svoje.

Ko je Bennet prvič videl to žival, o tem pripoveduje to-le: „Lep večer je bil — poleti. Šel sem s tovarši k neki reki, v kterej je še precej bilo teh živali. Unkraj reke je bila cela vrsta divotnih holmecev, lepo obraščenih z drevjem. Vse polno rumeno cvetočih, lepih dreves je rastlo tudi ob reci in veje stezalo nadnjo. Po krasnih redkovejastih evkaliptih (Evcaliptus **) so se veseli smejali avstralijski povodnji kosi. Vse je bilo veselo, vse živo in tako prijazno in divotno! Plodovito je obalo obraščala trstika (Arundo phragmites) unkraj, kjer je tam pa tam 12 do 14 čevljev visoka metlavka (Cibotium Billardieri) zibala se v rahlem večernem vetriču, vmes pa smejali se belo-cvetoči šopki in rudeče kopinje. Po reci je plavalo jajčasto damasonijevo listje (Damasonium ovalifolium). Najbolj mi je dopadla pa „Vallisneria“, ktere je vse polno bilo po strugi, njeni široki, na pol prozorni listi so pa plavali po vodi.

Po tacih krajih je tičetulenj rad. Med mnogoterimi, med mnozimi povodnjimi cveticami ima največ živeža — zeželke (insect), zato si luknje koplje ob vodi po senčnih, obraščenih obalih.

„Solnce je ravno bratu zapadu v naročje podajalo svoje zadnje zlatosjajne žarke, ko so mi tovarši pokazali vodo, da se lehno giblje: plaval je tičetulenj. Glavo je imel zunaj, drug je bil pa vès v vodi. Ko sem zagledal ga, vesel sem bil, zato ker dozdaj nisem še nobenega vidil živega, toda tihi tihi smo morali biti, kajti — če le kaj zasliši, precej šine pod vodo, in ni ga kmali zopet venkaj; pa sej tudi sicer ni dolgo v vodi, eno, dve minuti, k večemu tri, delj ne, ampak prikaže se, pa zopet skrije in vselej se prikaže nekoliko preč od ondukaj, kjer se je bil skril, — kazno in očito, da plava tudi pod vodó. Ta trenutek mora biti že pripravljen strelec, da ga precej poči, kakor hitro se prikaže, če ne, pa ga ne dobí. Če pa vzeme v roko puško in nameri še le potem, ko že kuka iz vode, preplaši ga, da kar izgine, ker — zeló je boječa ta žival. Pa od blizo mora vstreliti, če ne, ne dobí ga, in na glavo mora zadeti ga, po drugod je premehak, prerad se vdá.“

Telo ima stisnjeno ta žival. Koža je zgoraj debela, temno črno-rujava, na prsih in na vratu spodej pa jasnejša, rujava in voljna, tako, kakor svila. Mladim je

*) Schnabelthier. **) Gumbaum.

rep spodej srebrobelo kosmat, starejšim pa gol. On in ona — oba sta enake barve, tako da po barvi ni mogoče razločiti ju; on ima na zadnjih nogah premakljivo ostrogo, tako, kakoršno imajo naši petelinje, ona pa ne. Zamurci mislijo, da je strupena, pa ni res, zato se strašno bojé te živali. Stegna ima kratke in plaskonoga je. Prstov ima po pet na nogah: na sprednjih daljše nego je preponka (schwimmhaut), na zadnjih pa krajše in dobro koplje, urno z vsimi štirimi, zato ker ima močne kremplje. Glavo ima plošnato, od gobca naprej dve tudi plošnati ustnici, kakor gosji kljun. Zobé ima samo štiri. Zgornja ustnica je vmazana sivo-črna, spodnja pa poltne barve. Očí ima majhne pa prav svetle, rujave. Duha je čisto ribjega. Zamurci jo jedó, toda varno jo lovė. Dolga je po čevlji in 6 do 8 palcev; zvije se lahko tako, kakor jež. On je nekoliko veči nego ona.

Te živali je vse leto dosti ob avstralijskih rekah, največ pa spomladi in poleti, vzlasti zjutraj in zvečer v mraku. Plava presneto umetalno, proti vodi dobro vesla, z reko vred pa jo voda nese kar sama.

Bennet je večkrat preiskaval želodce, pa vselej je dobil v njih zeželk — že ostanke, zmešane z grahutom in glenom. Avstralci trdé, da ob povodnjem bilji živí ta žival. Mlade — vjete je treba živiti najprvo z mlekom, potlej pa z zeželkami in glenom.

Kako se plodí, tega dolgo časa niso vedili natoroznanci. S popotnimi vred so mislili, da ima jajca, kakor tiči. Mislili so pa to zato, ker dolgo časa niso vedeli, da babica ima ziske.

Tičetulenj si po obalih koplje 20 — 50 čevljev dolge zvite luknje, ktere so na koncu jajčaste. V tem jajcu podobnem prostoru ima nastlano s suhim povodnjim biljem, na kterem ima mlade. V to luknjo ima po dva vhoda, enega na vrhu, kjer gré zrak v luknjo, enega pa v vodi.

Bennet bi bil rad vidil tako luknjo. Zato je seboj vzel zamurca, Darogo po imenu, ker je znal dobro stikati take luknje, in ker je dobro vedel za-nje.

„Kmalo sva našla eno“ — tako pripoveduje sam. „Stopinje va-njo so bile še čisto nove, zatoraj sva precej vedila, da je gotovo kaj v njej. Brž sem dal prinesti lopato, pa ko je Darago vidil, da bodeva kopala, precej se je začel braniti, da ni nič v tej luknji, zastonj da bi bil vès trud. Kaj sem hotel? Druzih kopačev sem moral vzeti. Darago je še le nazadnje nekoliko pomogel, ker je druge vidil, da se nič ne bojé. S svojo palico je kmali dobil, kako in kam se vije luknja in potlej je on več opravil samo s palico nego vsi uni z lopatami. Še predno smo prišli v veliko jajčasto luknjo, že je tičetulenj radovedno gledal iz nje. Močno se je branil, ali vendar-le — vjeli smo ga. Pa ni bil on, ampak ona, starka. Zaprli smo jo v kletko iz trave spleteno. Prav pohlevna je bila, samo če smo jo motili, kadar je spala, takrat se je vselej oglasila — tiho. Novembra meseca, djal je Darago, da tačas je ta babica imela več mladih, menda je že poznal ali kali. Iskali smo še naprej, in res, našli smo več lukinj blizu ondukej, v luknjah pa mlade. V eni smo dobili 3 po 3 palce dolge, lupin pa nič ne, kakor so nekteri trdili, da jajca nese ta žival. Veči mladiči so nekoliko tednov živeli zaprti, prav ljubeznjivo in skupaj so se igrali, al poginili so, dasiravno smo jih varovali in stregli jim. Rad bi bil žive prinesel v Evropo, pa ni bilo mogoče.“

Danes to, drugo pot pa ktero drugo žival, da enmalo izvemo, kaj je stvaril Bog po druzih delih svetá.

Podgoriški.

Slovstvene stvari.

Časniki avstrijanski za leto 1864.

Na pol novíca, na pol smešnica.

Dunajski časniki razglašajo, da za letošnje leto — po imeniku dunajske c. k. pošte — izhaja v našem cesarstvu v vsem skupaj 362 časnikov, političnih namreč 135, nepolitičnih 227. Političnih je: nemških 80, slovanskih 6, poljski 4, srbska 2, hrvaška 2, ilirski 1, rusinska 2, laških 13, madjarskih 16, rumunski 3, grška 2, slovaški 1, hebrejska 2. Nepolitičnih je: nemških 190, českih 13, poljskih 14, srbskih 7, slovaški 4, slovenski 4, hrvaških 6, laških 29, madjarskih 57, rusinska 2, grški 4, hebrejska 2, francozki 1. — V vrsti političnih nahajamo 6 slovanskih; kteri neki so to? Ali srbski, hrvaški, poljski, rusinski, slovaški (slovenski) niso tudi slovanski? Ali so morebiti to českí, ker sicer v imeniku ni nobenega česk. političnega časnika? Ali so tudi morebiti „Novice“ vtaknjene med politične slovanske časnike, ker imamo ne le 4, ampak 5, ali prav za prav 7 slovenskih časnikov, ako se tudi tisti med časnike štejejo, kteri ne izhajajo vsaki teden. Ali ni ilirski tudi slovansk časnik? — Iz tega samega se vidi, kakošna temà je še pri nas v Avstrii, da se take marine mrdeljice (galimathias) razglašajo po svetu! Po takem res ni čuda, da celó tisti časniki, ki tako imenovano „véliko besedo“ imajo v Avstrii, tudi ne poznajo narodov avstrijanskih, ker še ne poznajo jezikov. Pripoveduj takim potem o slovanskih jezikih; kaj ti koristi? Martina pošiljaš v Zagreb, pa Martin ti pride zopet iz Zagreba!

Slovensko slovstvo.

* *Geschichte der slovenischen Literatur* s pridjano povestnico glagolskega slovstva je knjiga, ki jo je spisal slavni Šafařik s posebno pripomočjo Kopitarjevo in Čopovo. Tako stojí o vvodu samem. Knjiga obsega povestnico slovenskega slovstva od njegovega začetka — tedaj od dôbe Truberjeve do leta 1832. Razdeljena je na dva dela: v prvem stojé po vrsti vsi možje, ki so kaj slovenskega pisali, njih rojstni kraj, leto in dan, kolikor se je dalo izvedeti, pa vseobečna karakteristika vsacega pisatelja. O imenih se pritožuje pisatelj, da ne vé skoraj, kako bi jih pisal, prav po kmečko ali po gosposko; priimke piše kolikor mogoče slovenski. Drugi del je razdeljen na toliko predelov, kolikor je ved, o kterih se je kaj pisalo; v vsakem predelu so navedeni naslovi posamesnih knjig, ki spadajo sem, s kratko kritiko vsakega spisa posebej. — Možje, ki so pisali to knjigo, so porok, da je izborna; priporoča se tedaj sama. V Pragi je naprodaj pri gosp. Kober-ju in stoji 1 gold. 60 n.; najde pa menda pot tudi v Ljubljano in druge slovenske kraje, ako je ni še našla. —

Národne stvari.

Ozir v čitavnico ljubljansko.

Po obljubi poslednjega lista preteklega leta izročujemo svojim bravcem tù obljubljena govora v letnem zboru čitavnice ljubljanske. Obá nam kažeta, kaj se je godilo preteklo leto v tem društvu. Prečastiti gosp. prof. dr. Vončina, ki je dosihmal predsedoval čitavnici naši, je omenjeni zbor začel s sledečim govorom:

„Slavni zbor! Ne samo spodobi se, tudi celó potrebno je, da o drugi obletnici narodne naše čitavnice predrago nam društvo od vseh strani si bolj natanko

ogledamo, da izvemo, kaj in kako da se je v društvenih zadevah ravnalo, kakošen da je sedanji društveni stan, in česa da smemo po tem stanu čitavničnega društva pričakovati za prihodnost.

Sicer vam bosta, častiti gospodje! društveni tajnik in dnarničar stan čitavnice naše na drobno razložila; pa vendar ne morem si kaj, da bi tudi jez ne spregovoril besedice o tem. Ponosno rečem, da o dosedanjem razvitku društvenega življenja smemo ne samo zadovoljni biti, temuč tudi res veseli. Zvesta vseskozi svojemu namenu, hraniti in gojiti národno omiko in národno življenje, vabi in zbira čitavnica naša, združevaje s potrebnim in koristnim tudi prijetno in razveseljevavno, čedalje več domoljubov pod svoje društveno krilo, ter jih bo — tega sem si svest — tem več nabrala, čem bolj se bodo razkropile megle marsiktere presoje, ktere so dosihmal sèm ter tjè se vzdigovale na nebu poštene domače naprave in ji ne samo z neugodnimi, temuč tudi včasi nevarnimi viharji pretile. Pa kakor vsaki vihar, da le presilen ni, mladim drevescem ne samo ne škoduje, temveč jih le še bolj okrepčava in utrjuje, tako je tudi ta in uni vihár le pripomogel, da so se korenine našega mladega društva v zemljo domačo globokeje vrinile, da se zdaj krog in krog krepkeje razprostirajo. In ravno marsiktere težave in nevšečnosti, o kterih se je imelo mlado življenje našega društva v preteklih 2 letih razvijati, nam imajo po spričevanji splošne skušnje in občne zgodovine porok biti, da čitavnica naša je do tiste čvrstosti ali kreposti dozorela, po kterih more na trdnih nogah stati in samostalna iti pot, ki jo ji njen namen kaže in gladi, in ni ji nikakor treba, na kako politično palico se naslanjati ali zavijati se v kako politično ogrinjalo. Porok takemu blagemu upanju in pričakovanju je še posebno ta važna naprava čitavnice naše, po kteri se društvenikom lepa priložnost ponuja, da se urijo ne samo v milem petji domačih národnih pesem pod vodstvom izvrstnega voditelja društvenega pevstva, gosp. Fabijana, temuč, da se tudi gramatikalno ali po slovnici izurijo v čistem književnem domačem jeziku po predavanju neutrudljivega g. profesorja Lésarja. Tako čitavnica ni samo družba, kjer človek časnike prebira ali se sicer razveseljuje, temuč čitavnica naša je tudi učilišče, šola, in ne šola dobra le za silo, ampak izgledna šola pod izvrstnima učenikoma. — Pa o teh, kakor tudi o drugih bolj znamenitih zadevah društvenega gibanja in življenja nam bota bolj natanko sporočevala naš tajnik gosp. Praprotnik, in denarničar naš gosp. Fabijan, kakor upam, v našo pravično radost in zadovoljnost. Pa če bi tudi našega vrednega denarničarja mikalo, v svojem sporočilu kak zdihlejček zagnati in nazadnje iz svoje bilancije morebiti kak majhen deficit na dan privleči, se temu pač ne moremo in ne smemo čuditi; saj od svojega denarničarja sploh ne smemo tirjati, da bi bil le on prost tistih stisk in težav, pod kterimi, kakor se kaže, zdaj skor po vsem svetu še celó ministri denarstva stokajo. Zraven pa tudi ne smemo prezirati, da zastran vsega tega, česar je naša čitavnica potrebovala, da se je od nog do glave v primerjeno spodobno „monturo“ spravila, je pretekli letni tečaj bil izvanredni, da najhujši stroški so tedaj minuli, in da za naprej bojo skrbi o financijalnih zadevah društvo naše toliko manj mamile, kolikor bolj bo pravo in resnično domoljubje v naših srcih plamtelo, kterega domoljubja živo spričevanje smem imenovati tisto blagodušnost, po kteri so nekteri izmed družbenikov svoje delnice, vseh skupaj 17, društvu blagovoljno darovati poklonili. Hvala jim! — Po vsem tedaj smemo z zaupanja polnim srcem v novi — v tretji — tečaj svojega društvenega življenja prestopiti; pričakovati smemo, da na dozdanji podlagi se bo društvo naše vprihodnje tem bolj in lepše razvijalo, čem bolj si bomo prizadevali, v pravi, resnični bratovski ljubezni z združenimi močmi skrbeti za vse to, kar je našemu društvu v čast in povzdigo, nobenemu drugemu pa v škodo. Držimo se tedaj čvrsto in zvesto lepih svojih svetinj: „za vero, cesarja, domovino!“ in tako bo naše društvo blago svetišče v ohranjenje in olikovanje domačega jezika, narodnega duha in domačega življenja. Pomozi Bog!“

Delavnost čitavnice v preteklem letu je g. tajnik Praprotnik popisal tako-le:

„Pretekle ste dve leti, kar se je ustanovila čitavnica naša. Kako se je do danes razvijala in vkljub marsikterim zadržkom vendar prav lepo in veselo razcvetela, je vsacemu udu dovolj znano. Vendar naj tukaj ob kratkem naznanim, kako se je društvo obnašalo letošnje leto. — Tudi to leto je bila čitavnica, kolikor mogoče zvesta, svojemu namenu, ker skrbela je po vsi svoji moči, da je razširjala omiko in da je razveseljevala domače srca; kajti „utile duci“ je njeno geslo. Imela je letos 25 političnih in 23 podučnih in zabavnih — vkup 48 časopisov v slovanskih jezicih, v nemškem, francozkem in laškem jeziku, izmed kterih jih je društvo le 26 naročilo; druge pa je čitavnica zopet prejemala po posebni dobroti od sl. vredništva in založništva „Novic“ in nekterih drugih rodoljubnih gospodov udov. Ko se je približal letošnji zimski čas se je poskrbelo, da se je z branjem tudi združilo učenje domačega jezika. Prečastiti gospod A. Lésar, katehet in učenik slovenščine v viši realki, je po prošnji odborovi blagovoljno prevzel podučevanje slovenskega jezika v čitavnici, kterega se ne le samo gospodje, temuč tudi naše vrle gospé in gospodičine prav pridno udeležujejo. Ravno tako je čitavnica tudi skrbela, da je po prijaznosti naših prijatlov iz Prage dobila svojega ravnatelja in učenika petja gospod Josipa Fabijana, da se je tedaj tudi odprla pevska šola, ktera si je pridobila zraven moških tudi mnogo ljubeznjivih nježnih glasov, ki našemu pevskemu zboru obetajo pravo zlato prihodnost, kar je gotovo lep napredek v našem društvu. — Kar zadeva društveno razveseljevanje, je naše društvo toliko ali še več storilo, kakor vse tukajšnje enake društva. V čitavnici je bilo leto in dan 13 različnih veselic. 11. dan januarja se je v naši novi dvorani prvikrat obhajala vesela beseda, po kteri so se vrstile druge vse enako žive, podučne in kratkočasne. Izmed vseh takih letošnjih veselic omenimo le posebno tri, ki so bile posebno znamenite. Prva bila je 2. februarja v spomin rojstnega dnė neumrlega nam pesnika Valentina Vodnika. Zraven več imenitnih gostov, ki so prišli k tej slovesnosti od blizo in daleč, so po odborovem povabilu naše društvo s svojo nazočnostjo posebno počastili tudi Njih ekscelencija cesarski namestnik baron Schloissnigg, gospod deželni glavar baron A. Codelli in predsednik c. kr. ljubljanske deželne sodnije gosp. vitez Još. — Druga lepa in znamenita svečanost se je obhajala 8. marca na čast tisočletnice slovanskih apostelnov sv. Cirila in Metoda, ki sta Slovanom pred 1000 leti prižgala luč zveličavne svete vere in položila tudi podlago našemu slovstvu. Ta beseda je tudi za to spomina vredna, ker ravno ta večer je gospod dr. Lovro Toman izrekel željo, da naj se ustanoví slovenska matica kot nevenljivi spominek tej slavni tisočletnici. Sklenila se je že zimska dôba naših čitavničnih veselic, in nihče ni mislil, da bi se jim naša dvorana kaj pred odprla kakor zopet v jeseni; al zgodovinsko to leto nas je spomnilo zopet na drugi veseli god. Obhajali smo dvajsetletnico naših ljubih „Novic“ in ž njimi slavno delavnost našega očetą dr. Janeza

Bleiweisa, ktero so vredno poveličevali tudi iz manjših dežel gosti in telegrami. — Vse te naše veselice pa so se naslanjale in so bile pod krilom zgolj domačih močí. Prvi steber naših veselic je naš slavni pevski zbor, ki šteje zdaj blizo 50 izurjenih, čvrstih, mladih glasov, ki jih društvu darujejo rodomili gospodje pevci pod krepkim vodstvom svojega pevovodja. — Drugi steber naših besed pa so naši spretni gledišni igravci in govorniki — blage gospodičine in gospodje, ki si toliko prizadevajo, da kratkočasijo in slavijo naše društvo. — Tretji steber društvenih veselic pa je naš slavni domači orhester, ki šteje že 13 gospodov, ki nam naše domače veselice tudi lepo z domačo godbo povikšujejo. — Kakor vlani tako se je tudi letos skrbelo, da se je društvo tudi v poletnem času primerno razveseljevalo. Šel je pevski zbor in ž njim mnogo družnikov v Kamnik in Mengeš, kterega voditelj je takrat bil domoljubni učenik L. Bélar, in kmali potem se je skor vsa tukajšnja čitavnična družba peljala po Ljubljanici na mah razveseljevat; tega dneva se gotovo še marsiktero domoljubno srce radostno spominja. Tudi pri vseh drugih domačih okoliščinah ni naš slavni pevski zbor nikdar zanemarjal svojega lepega poklica. Udeleževal se je pri prvi besedi v kranjski čitavnici, pri slovenski besedi, ki jo je napravil slavni skladavec gosp. Davorin Jenko in tako že pri mnogih drugih enakih prilikah. — V lanskem občnem zboru potrjeni predlog, da naj naše društvo tudi vodi častne ude, se je predložil slavni c. kr. deželni vladi, ktera je z dopisi 14. marca s številko 219 in 22. maja pod št. 711 dovolila sprejemati v to društvo tudi častne ude, in da naj se §. 2., 3. in 4. društvenih pravil še dostavi pri §. 2: *„Častne ude voli občni zbor“*, pri §. 3: *„Častni udje“*, pri §. 4: *„Častni udje ne plačujejo ničesa, pa vživajo vse pravice društvenikov.“* — Kar zadeva unanje družbine rečí, se lahko reče in se očitno tudi vidi, da se je društvo v kratkem času zeló opomoglo. Posebno moramo zapisati v svoje zgodovinske bukve, da so to leto domoljubne gospé in gospodičine darovale našemu pevskemu zboru dragoceno zastavo, ktera je prava živa podoba iskrenega domoljubja našega krasnega spola, kteremu na čast so gospodje pevci še tisti večer napravili veselico na vrtu v Šiški, ki ga je v ta namen prijazno prepustil gosp. Jože Pleiweis. — Tako, slavna gospôda, naše društvo čedalje lepše spolnuje svoj lepi namen. Omilovaje omenim, da se je gosp. župan Miha Ambrož po pismu 13. avgusta t. l. nenadoma odpovedal predsedništvu čitavnice, — da je stopil iz odbora gosp. Valentin Zupan, na čigar mesto je po zborovem glasu stopil gosp. dr. Jernej Zupanec, in da je umrl naš odbornik in vrli domorodec Anton Gallè, kteremu bodi zemljica lahka! — To je kratko pa zvesto naznanilo vsega, kar se je preteklo leto v našem društvu godilo. Bog daj, da je tudi za naprej temu društvu edina, pa najkrepkejša moč, ktera bo še stala, če tudi „hrib se omaja in hrast“, — to je: pravo, živo, resnično domoljubje!“

Dopisi.

Iz Celovca. 24. dec. je čitavnici ljubljanski došel telegram, da je čitavnica celovska dovoljena. Brž po sprejemu telegrama je tudi po telegramu ljubljanska čitavnica odpisala: „Bog daj srečo!“

Iz Celja. *(Naznanilo.)* — V nedeljo 10. t. m. bo eno uro pred besedo, to je, ob šestih zvečer v čitavnici naši občni zbor, v kterem se bode za tekoče leto 1864 nov odbor volil. Vsi domači in unanji udje se vabijo prijazno v zbor in k besedi s plesom; tisti družtveniki pa, ki še letnine niso plačali, se lepo prosijo, naj bi blagovolili, to stvarco kmali poravnati.

Čitavnični odbor.

Iz Štajarja. Gk. — Recimo kojo o gospodarskih stvaréh. Celjska poddružnica kmetijskega štajarskega društva krepko postopa in koraka naprej, le naprej, to je, do samostalnosti. Vès napredek se sedanji čas na svetu vija o tem, da društvo človeško postane samostalno (autonomno), bodi si v kmetijskih, trgovskih, narodnih, političnih ali kojihgod drugih zadevah. Poddružnica celjska je skusila že toliko v kmetijskih zadevah, da more presoditi načelstvo graško, pa tudi prevdariti svojo lastno moč. O uni so časniki že govorili marsikaj, o tej nam kaže celjska razstava, da ima spodnji Štajar posebne pogoje za napredek v poljedelstvu, in da je celjska družba različnosti ravnega in goratega Štajarja dobro precenila. Zadnja seja celjske poddružnice pa še bolje kaže, kako se je povsod že vkoreninila želja pri kmetih, da bi sprejeli po novem društvu kmetijskem, česar od starega dobiti ne morejo. Kaj hoče nam tudi pomagati graško kmetijsko društvo, v kterem se ravná vse le v jeziku, ki ga doljni Štajarec ne razume, — brez tehtnega kmetijskega lista, ki ga tudi Slovenec prebirati more? Čudno je res, da se našim kmetom sili nemški list! Namen kmetijskega društva pač ne more biti drugačen, kakor da podpira kmetovanje z delom in besedo. Najbolj pa se vé je potrebna tudi beseda kmetu razumljiva, da mu užge luč do novih znajdeb, do pravilnih kmetijskih opravkov, da mu uname veselje do umnega kmetovanja. To je pa le mogoče storiti društvu, ki ima le jednolično kmetovanje pred seboj, ki ima pred seboj tudi le jednojezični narod. Štajar celi pa razpada v obeh obzirih na dve platí: tam gori imaš velike gore in planine, ki le živini dobro pašo dajajo, vendar pšenice le pičlo, vina nič ne rodijo; tam doli ob Dravi in Savini imaš lepe ravnine, plodne griče, rodovite gorice, ki grejejo žile tudi čisto drugemu narodu, narodu slovenskemu; ali po onih visokih gorah, po bogatih rudah spet Nemec išče svojega živeža. — Zato smo veseli pozdravili krepko obnašanje celjske poddružnice, ker upamo, da od tistod nam izhaja nova zvezda za naše kmetovanje. Želimo, da poddružnica bode samostalno društvo brez obzira na druge poddružnice, ako bi morebiti obupala, ko bi one sestrice bile mlačne; zaupaje na samo svojo krepost bode središče, okoli kterega se bodo v enacih razmerah sčasoma tudi druge poddružnice vrstile, kadar bodo spoznale, da jim ponuja več dobičkov kakor graška. Se vé, da bi bilo najboljše, da bi od vseh slovenskih poddružnic celjska poddružnica dobila nagloma obile podpore moralne, da bi saj sama do sebe potem imela več zaupanja. Da pa vendar druge poddružnice še sedaj ne bi spoznale potrebe posebnega društva tako jako kakor celjska, ne dvomimo, da bodo po ustanovitvi novega društva se celjskemu pridružile. Kmali bomo vidili, kaki bodo sklepi celjske poddružnice; naša dolžnost bo potem seči po prijatelski desnici, ki nam jo ponujajo celjski korenjaki. Srečo dobro za novo leto!

Od sv. Trojice na Štaj. Ž. — Na sv. Štefana dan so naši ubogi veliko veselje na Slatini (Sauerbrunn bei Rohitsch) imeli; nadžupnik od sv. Križa gosp. Janez Kalir in pa inšpektor na Slatini gospod dr. Sok, sta siromake skup poklicala. Bilo je v neki hiši kakor v Betlehemu; na Božičnem drevesu je viselo veliko darov: oblačil, obutelj itd.; bili so pa obdarovani tudi z moko, vinom, mesom; tudi nekaj denarcev so dobili. Srčna hvala je iz hvaležnih src proti nebu puhtela. Tej hvali dostavljamo tudi mi: Bog naj dobrotljiva gospoda živi mnogo let!

V Gorici 1. jan. *(Oklic).* Naznanjujemo vsem g. družnikom in prijatlom slovenske čitavnice goriške, da za 11. januarja napovedana „beseda s plesom“ se prestavi na drugi dan, to je, na 12. januarja; začne se ob 8. uri zvečer. Vse druge veselice ostanejo po redu tako, kakor kaže razposlani program, namreč: 17. januarja mala beseda, 25. januarja ples, 31. januarja mala beseda, 8. februarja beseda s plesom, 21. februarja mala beseda, 6. marca mala beseda, 20. marca mala beseda, 3. aprila mala beseda, 24. aprila beseda s plesom. Odbor.

Iz Kranja. *(Oklic.)* V čitavnici naši so v nedeljo 10., 17. in 31. januarja besede s plesom; beseda 31. januarja je na spomin *Valentinu Vodniku*, — 7. februarja je ples, 28. februarja in 13. marca je beseda, 17. aprila beseda s plesom. Vsaka veselica se začne ob 7. uri zvečer. Ako se kaj prenaredí, se bode oznanilo; posebne povabila k veselicam se ne razpošiljajo. Zdaj pa še častite unanje družnike čitavnice naše, kteri še niso letnine za preteklo leto plačali, prijazno prosimo, naj jo blagovolijo odrajtati dnarničarju tega društva, gospodu trgovcu Konradu Pleiweis-u; prosimo tudi vse gosp. družnike, kteri imajo knige iz čitavnice za domače branje izposojene, naj jih kmali nazaj pošljejo.

Čitavnični odbor.

Iz Ljubljane. Za pogorelce v Naklem in Vel. Mraževem okrajne krške, ktere je 30. jun. in 1. jul. l. l. velika nesreča zadela, se je v Ljubljani po naberi, ki jo je mestna gosposka vpeljala, nabralo 319 gold. in 28 kr., 8 srajc in 13 kocov. V imenu nesrečnikov se sl. predsedstvo c. kr. deželne vlade zahvaluje dobrotnikom in še posebno očitno pohvalo izrekuje prizadevam častite duhovščine šenklavške in mestnim okrajnim predstojnikom gospodom: Francetu Schantelnu, Nacetu Brencetu, Primožu Hudoverniku in Otonu Lintschingerju.

Iz Ljubljane. V saboto sta predsednik in tajnik kmetijske družbe Njih ces. visokosti gosp. nadvojvodu Ernestu, ki je bil v poslednjem občnem zboru za častnega uda izvoljen, izročila lično izdelani družbini diplom. Svetli nadvojvoda ga je prijazno sprejel.

— Deželni odbor je v poslednji svoji seji 24. decembra obravnaval mnogo rečí. Odbor je sklenil več za bolnišnico ljubljansko važnih prememb, ki jih je odboru predložil prejšni začasni vodja gosp. dr. Valenta v soglasji z bolnišničnima zdravnikoma dr. Fuksom in dr. Drag. Bleiweisom. Nekoliko zlo potrebnih rečí je odbor sam izgotovil, nektere pa, ki presegajo njegovo oblast, je sklenil priporočiti deželnemu zboru. — Zastran naprave mostá čez Savo pri Krškem je sklenil odbor, se še s c. kr. deželno vlado o nekterih rečéh pomeniti, zlasti zavoljo mostníne in zavoljo tega, da se do mosta napravi cesta na desnem in levem bregu Save. — Srenja na Trati je prosila, naj se ji za šolo dovoli 35 odstotkov soseskine doklade na direktni davek za l. 1864, — srenja v Kranjski gori je prosila dovoljenja 100 odstotne doklade za 2 leti, — srenja v Kranji pa za 15 odstotkov za leto 1864. Po §. 79. srenjske, dosihmal še veljavne postave od leta 1849 je dovolil odbor, kar je prosila srenja kranjska; une dve prošnji pa bo priporočil deželnemu zboru, ker odbor sam nima pravice dovoliti tako visocih doklad. — Za oprostenje muzeja od pristojbine se je odbor krepko potegnil, če bo le obveljalo.

— V poslednji mestni seji so bile pravíla sklenjene, kako naj se pasji davek pobira.

— Iz verjetnega vira smo slišali, da s smodkarico (fabriko za cigare) ne bo nič v Ljubljani, saj za zdaj ne, ker je tacih cesarskih fabrik že dosti.

— Domoljubni gospod Fid. Terpinc, ki se je že mnogokrat podpornika čitavnice naše skazal, je ob novem letu zopet daroval 100 gold. z 10 delnicami, ki jih je predsedniku čitavnice s sledečim pisemcem poslal: „Da blagemu namenu čitavnice naše pripomorem, Vam izročujem svojih 10 delnic v darilo častitljivi družbi.“ — Slava!

— Novoizvoljeni odbor čitavnični je v svoji prvi seji, ker je gosp. dr. Vončina želel, naj bi letos koga druzega podpredsednika volili, soglasno izvolil gosp. dr. Jožefa Orla za podpredsednika; potem je volil odseke, tajnika in knjižničarja, in sklenil način, kako naj se pazi na to, da ne zahaja nihče k veselicam, kdor ni ud ali kdor nima posebnega spričevanja z vstopnim listom.

— V nedeljo je veselica v čitavnici. Začne se s petjem; potem je berílo: predsednik bo bral podučno-kratkočasno „kritiko o tem, kar jémo in kar pimo“; po tem pa sledí ples.

— Zadnji večer preteklega leta je društvo „Južnega Sokola“ v gostivnici čitavnični imelo posebno veselo večernico. Prvikrat ta večer so „Sokoli“, kinčani z ličnimi znamenji na suknje pripetimi, ki so jih iz Prage prejeli od severnih bratov, prišli v družbo, ktera je še bila židane volje, ko se je staro leto že dolgo umaknilo mlademu.

— Novo leto se je začelo z trdo zimo. Snega smo dobili; še bolj pa burja piše že več dni, da hudi zameti, kakoršnih okoli Nabrežine ne pomnijo, so ustavili iz Trsta železnico.

— Saj je vendar le res, da bojo to predpust tudi norci pustovali in sicer 30. dan t. m. na strelišču. Brali smo to „schwarz auf weiss“ na nemških listih, ki se že razpošiljajo tako-le: *„Passir-Schein für den Narren Nr. . . . zum Narrenabend auf der Schiessstätte am 30. Jänner 8. Uhr Abends. — Ohne Narrencostüm findet kein Einlass statt.“*

— V nedeljo bode po preteku 3 let nova volitev predsednika in odbora v društvu, ktero je že pred mnogo let osnovano bilo pod predsednikom gosp. Ferd. Schmidt-a in kterega namen je: podpora bolnih kupčijskih pomočnikov. Sedanjemu odboru gré čast in hvala, da je lepo vredil marsikaj in da je skrbel tudi, ker je za to odgovoren, da se družbino premoženje dobro zagotoví. Zatega voljo je odbor, ker je mislil, da tistih 4000 gold., ki so posojeni strelišču ljubljanskemu, ne vživa dostojne (pupilarne) varnosti, odpovedal ta kapital strelišču in zahteval, naj se društvu povrne dolg. To, kar je postavna dolžnost odborova, da skrbi za varnost premoženja družbenega, pa se je od neke znane stranke obrnilo na vso drugo napačno stran, češ, da odbor, ki obstaja večidel iz národnih mož, hoče s to terjatvijo le v zadrego pripraviti strelišče, razrušiti to društvo in Bog vé kaj še! Takih neslanih podvržkov smo v Ljubljani že tako vajeni, da se jim nihče več ne čudi. Al to se nam čudno zdí, da celó gospodje, ki na čelu stojé strelišču, ne poznajo skoz in skoz resnične Rothschildove prislovice: „in Geldsachen hört alle Gemüthlichkeit auf“. Zakaj neki, če tistih 4000 gold. stojí na tako trdni skali, ne prevzame kdo izmed bogatih gospodov strelcev „diesen Bettel von 4000 Gulden“, pa vseh besedí bi bilo konec! Al podoba je — kakor z ubogimi Schleswig-Holsteinci, da od mnogo straní jim kričijo slavo, pa na pomoč jim ne vinarja ne dajo! V nedeljo bo, kakor smo gori rekli, nova volitev odbora. Treba je zdaj — je modrovala sedanjemu domačemu odboru nasprotna stranka — da se znebimo tega odbora in da volimo druge, ki ne nosijo „surk“. Ali si je ta modrost izcimila v štacuni *, ali je prifrfrala od kake druge straní, ki se rada vêde zdaj tako, zdaj tako, se ne vé za gotovo; to pa je gotovo, da iz štacune *, je koračilo povabílo na nektere

„gesinnungs-genossen“, pa po nesreči je došlo tudi gospodu štacune *. Ta domači mož pa je izbrani družbi, v kteri je neki možicelj se vé da tudi nedolžno surko križal, prav „po domače“ povedal svoje misli, da so — kopita pobrali mladiči in starci in je novo „ausschuss-listo“ razpihala burja odkritosrčnih besed.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Novičarja začenjamo danes s zagotovilom, da si bomo, kakor dosihmal, prizadevali ob kratkem vse povedati, kar se imenitnega godí po svetu, kar je važno ali samo po sebi že zdaj ali utegne razjasnilo biti prihodnjim dogodbam. Če je „novičar“ včasih kratek, je to znamenje, da ni posebnih novíc po svetu. Res je, da bi lahko vsak teden napisali vès naš list s takimi rečmí, da, če jih prebereš vse, nazadnje vendar ne veš, pri čem da si. Marsikdo prebira deset listov na dan, pa če ga vprašaš: no, kaj je novega? ti odgovorí: nič posebnega. Naš novičar je zvest posnetek vsega, kar se je važnega godilo čez teden; da pet vrstic napišemo včasi, morali smo brati več straní druzih listov. Javaljne ima velika večina naših bravcev tudi časa za to, da bi prebirala, kar časnikarji mnogokrat otrobov zvežejo. Mnogi naši bravci pa imajo tudi nemških velikih listov, med kterimi naj bi noben Slovan ne zanemaril v Pragi vsaki dan izhajajoče „Politik-e“ in na Dunaji vsaki mesec dvakrat na svetlo dajanega „Ost u. West-a“, ki sta edina lista, ki imata besedo za nas. — S tem predgovorom začnemo prvega novičarja v novem letu. Govoreči pa o novem letu, povemo to, da, čeravno je navada, da se vsem vladarjem poklanjajo poslanci ptujih vlad in jim srečo voščijo, svet ta dan svoje ušesa vendar najbolj nastavlja v Pariz, kaj bo cesar Napoleon namestnikom tujih vlad odgovoril. Tako je bilo tudi letos; vse je radovedno pričakovalo novoletnice parižke. Napoleon je diplomatičnemu krdelu ob novem letu odgovoril to-le: „Zahvalujem se Vam za voščila Vaše; srečen pomen so mi za novo leto. Čeravno je homatij dosti tù in tam na svetu, upam vendar, da se bojo poravnale po miroljubnosti, ktera navdaja vladarje, in da bodemo ohranili mir.“ Pratika Napoleonova kaže tedaj lepo vreme; al, kakor prebrisani svet dandanašnji malo verjame navadnim pratikam, tako tudi ne verjame Napoleonovi. Zato tudi na govor „miroljubnega“ cesarja niso poskočili kurzi nikjer. Nekteri dunajski časniki pravijo, da je namesti sebe Napoleon dal letos žlahtnika svojega, kralja sardinskega, govoriti, ki je ob novem letu zbornici državni rekel, da preteklo leto ni srečno bilo „za odrešenje Italije, da pa letošnje utegne ugodnejše biti.“ — Zraven novoletnice Napoleonove, ktero smo srečno prestali, je pa to, kar se na Nemškem za Schleswig-Holstein plête, najvažnejše ta čas. Vojvoda Avgustenburški, ki ga Nemci hočejo kar naravnost in brez ovinkov posaditi na prestol Schleswig-Holsteinski, je storil stopnjo naprej; 30. decembra se je pripeljal v Kiel, glavno mesto holsteinsko. Z veliko slavo sprejeman je ostal tri dni tukaj, pa ne kot vladar, ampak kot privatnik, da ne bi delal zadrég komisarjem nemške zveze. Da ta naglica, čeravno je silno všeč nemškemu narodu in nekterim nemškim vladam, ni ne vladi pruski ne avstrijanski po volji, je gotovo; zakaj one hočete to stvar rešiti po dogovoru vseh vlad, ktere so podpisale leta 1852 londonski protokol, po kterem ste te deželi zvezane z Danijo. Najbolj se pa huduje angležka vlada, češ, da z armado hití Dancem na pomoč; al Nemci se smejajo temu žuganju, Napoleon pa si radosten roke mane, da so Angleži tako naleteli in da bodo še radi prosili — kongresa. Tako v Holsteinu zdaj ne vlada ne nemški bund ne danski kralj; Holsteinci so oklicali vojvoda Augustenburškega za svojega vladarja; al ta oklic je edina njegova last. Na Danskem pa so za tega voljo tudi velike zmešnjave: danska národna stranka žuga kralju s puntom, ako se uda temu, kar Nemci terjajo. To je ob kratkem popisan veliki klobčeč, kteri se težko bo mirno izmotal; če pa se začne tù na holstejnski zemlji vojska, Bog vé, kje da je bode konec. — Na Dunaji bivajoči Slovani so poslednji večer lanskega leta praznovali z veliko „besedo.“ Po sporočilu Czoernigovem stanuje na Dunaji blizo 120.000 Slovanov; njih število iznaša tedaj skor da peti del vseh prebivavcev dunajskih. In vendar — pravi „Ost u. West“ — niso dosihmal imeli središča, kamor bi zahajali; želeti je tedaj, da ga dobijo po izgledu pražke „Umelecke Besede.“ — Po dunajskih časnikih je v Avstrii zdaj še 863 ces. uradnikov, kteri so na Ogerskem in Hrvaškem ob službo prišli in nimajo zdaj še gotove službe; plačo dobijo še za ta mesec, v kterem se bo ta stvar za gotovo vredila. — Hrvaški dvorni kancelar dr. Mažuranić je 30. dec. iz Dunaja prišel v Zagreb. „Pozor“ piše, da za mrzlico boleha. — 12. t. m. ima vrednik „Pozora“ končno obravnavo tiskarne svoje pravde. — Čehi so izurjeni možaki o volitvah. Priča tega so poslednje volitve v deželni zbor, v kterega je bil župan pražki dr. Belsky od vseh 524 volivcev soglasno voljen; skor prav tako tudi dr. Jeřábek v Votiču, in z veliko večino tudi dr. Svestka v Šlanu. Take morajo biti volitve, da so kaj prida in da izvoljenec more reči, da je zastopnik naroda: ne pa, kakor drugod, da vsak svojo trobi! — Garibaldi je stopil iz laškega državnega zbora, zato, ker ni zadovoljen s sklepi njegovimi. Ko je svoj izstop napovedal volivcem svojim, jih je zagotovljal, da zatega voljo ga bojo vendar, ako treba, našli na poti v Rim ali Benetke. — Iz Dubrovnika se piše, da shod kneza črnogorskega Nikolaja z namestnikom načelnika ercegovinskega v Ostrogu je ostal brez vspeha; Omer Ihsi paša je rekel, da vlada turška nikakor ne dovoli, da bi se podrle trdnjave, ktere so napravili Turki poslednji čas ob meji črnogorski. — V severno Ameriko se še zmiraj preseluje veliko ljudí iz Evrope; lani se jih je od mesca marca do augusta preselilo 85.000.

Listnica vredništva. Gosp. A. P. na J.: Kdaj stari, to je, leta 1858 izdani bankovci po 100 gold. nehajo? Pri kasah vseh bank se za plačilo ali za meno jemljejo še do 31. julija (malega srpana) 1864 do konca leta pa jih samo jemlje dunajska banka. Treba je, da se obrok odloči za take prekliče; al to vam moremo v tolažbo povedati, da dunajska banka vzame preklicane bankovce po celi vrednosti, če tudi pridete ž njim leto in dan pozneje.

Žitna cena

v Ljubljani 3. januarja 1864.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 70. — banaške 5 fl. 70. — turšice 3 fl. 58. — soršice 3 fl. 58. — rež 3 fl. 33. — ječmena 2 fl. 94. — prosa 2 fl. 87. — ajde 2 fl. 50. — oves 2 fl. 30.

Kursi na Dunaji 4. januarja.

5 % metaliki 72 fl. 60 kr.	Ažijo srebra 18 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 79 fl. 85 kr.	Cekini 5 fl. 71 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 30. decembra 1863: **86. 4. 57. 9. 80.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 13. januarja 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.